O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

_______ I.M.Tuxtasinov

2022-yil “30” 06

ZAMONAVIY ARAB ADABIYOTI FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	230 000 – Tillar
Ta’lim yo‘nalishi:	60230100 – Filologiya va tillarni o‘qitish (arab tili)

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS-Kreditlar	
ZAA15/610	2024-2025	5,6	10	
Fan/modul turi	**Ta'lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**	
Majburiy	O'zbek/rus		6	

1.	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Zamonaviy arab adabiyoti	132	168	300

2\. **I. Fanning mazmuni**

Fanning maqsadi – talabalarga arab adabiyotining tarixi, rivojlanishi va yuksaklikka erishish ildizlari, arab adabiyotining rivojlanishiga hissa qo'shgan adib, shoir, hikoyanavislar va ularning asarlari hamda bugungi kun sharqshunos olimlari haqida bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iboratdir.

Fanning vazifasi – arab adabiyotining boshqa adabiyotlar bilan o'xshash va farqli jihatlari, arab adabiyotining ilmiy atamashunosligi, shuningdek, arab adabiyotining rivojlanish tarixi bo'yicha ma'lumotga ega bo'lish. Arab tili va adabiyotining rivojlanish davrlarini, arab tili yozuvining tavsifi, fanning asosiy masalalari bo'yicha xulosalarni bilishi va ulardan foydalana olishi, qo'yilgan vazifalarni yechimini topish uchun ilmiy va badiiy adabiyotlar bilan ishlash ahamiyatini ochib berish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. "An–Nahda " harakati va yangi arab adabiyoti

2-mavzu. Misr ma'rifatparvarlari

3-mavzu. Suriya ma'rifatparvarlari

4-mavzu. Ma'rifatparvarlik davrida badiiy nasr va she'riyat rivoji

5-mavzu. Yangi arab adabiyoti hikoyanavislikning rivojlanishi.

6-mavzu. Arab ma'rifatparvarlik adabiyotida yangi mumtoz she'riyati

7-mavzu. Arab adabiyotida "Al-ittijah al- Vijdaniy" maktabining vujudga kelishi

8-mavzu. "Al-ittijah al-Vijdaniy" yo'nalishida nasriy janrlar.

9-mavzu. Arab she'riyatida "Al-Ittijah al-Vijdaniy" yo'nalishi

10-mavzu. Arab adabiyotida ilk realism davri (1910 - 1935)

11-mavzu. Misr nasrnavisligida "mujaddidunalar" maktabi.

12-mavzu. XX asrning 20-30 yillarida Suriya nasrnavisligi.

13-mavzu. XX asrning boshida Iroq nasrnavisligi.

14-mavzu. Livan nasrnavisligi

15-mavzu. Mustaqillik davri arab adabiyoti(1950-yillar va undan keying davr)

16-mavzu. Mag'rib mamlakatlari adabiyoti

17-mavzu. Jazoir, Tunis adabiyoti rivoji, ma'rifiy–tarixiy romannavislik

18-mavzu. Marokash adabiyoti rivoji, ma'rifiy–tarixiy romannavislik

19-mavzu. Arab nasrnavisligida yangilanish jarayonlari (XX asrning 60-90- yillari)

20-mavzu. Arab adabiyotida yangi mavj oqimi.

21-mavzu. Suriya hikoyanavisligi zamonaviy bosqichda.

22-mavzu. Fors ko'rfazi arab mamlakatlari adabiyotida zamonaviy hikoyalarning rivojlanishi

23-mavzu. Falastin adabiyotida zamonaviy hikoyalarning rivojlanishi

24-mavzu. Iordaniya adabiyotida zamonaviy hikoyalarning rivojlanishi

25-mavzu. Saudiya adabiyotida zamonaviy hikoyalarning rivojlanishi

26-mavzu. Yaman adabiyotida zamonaviy hikoyanavislikning rivojlanishi

27-mavzu. Arab adabiyotida "Yangi she'riyat oqimi"

28-mavzu. Misr adabiyotida "yangi realizm yozuvchilari" ijodi.

29-mavzu. Arab adabiyotida dramaturgiyaning rivojlanishi

30-mavzu. Arab teatri va dramaturgiyasining shakllanishi va taraqqiyoti

Ma'ruzalar multimedia vositalari bilan jihozlangan auditoriyada o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

III. Seminar mavzulari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mavzulari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Zamonaviy Arab adabiyoti namoyondalari ijodi.
2. Zamonaviy Arab adabiyoti namoyondalari ijodi namunalarining badiiy tahlili
3. XIX asr oxiri XX asr boshlarida arab adabiyoti
4. Yangi davr adabiyoti: Misr, Suriya
5. Yangi davr adabiyoti: Iroq, Livan.
6. Arab nasr takomili: Jazoir, Tunis
7. Arab nasr takomili: Marokash, Falastin, Kuvayt
8. Arab mamlakatlarida yangi davr ijtimoiy-siyosiy vaziyati
9. Fan va madaniyat taraqqiyoti
10. Ilk ma'rifatparvar adiblar
11. Yangi davr publisistlari

12. Ilk hikoyanavis va romannavislar
13. Yangi zamonaviy metod va oqimlar vakillarining ijodi
14. Suriya-Amerika maktabi vakillari ijodida romantizm
15. Zamonaviy arab adabiyoti namoyondalarining ijodi.
16. Badiiy she'riy san'atlar va she'rlar tahlili.
17. XX asrning Misr adabiyotida Yangi maktab"vakillari ijodida realistik hikoya
18. "Suriya yozuvchilar uyushmasi" faoliyati
19. Badiiy asarda obrazlar tizimi
20. Badiiy asarda syujet va konflikt masalasi
21. Arab adabiyotida lirika
22. Eng yangi davr adabiyoti
23. Zamonaviy yo'nalishlar
24. XIX asrning oxiri va XX asrning boshlarida Iroq adabiyoti
25. XX asr 40-yillarida she'riyat va yozuvchilarning ijodiy faoliyati
26. Arab va o'zbek tillarida iboralar tahlili
27. XX asrning birinchi yarmidagi arab she'riyati.
28. Mustaqillik davridagi misr adabiyoti
29. Misrdagi «yangi mavj» adabiyoti (1960-70 - yillar).
30. Abdurahmon Al-Hamisiy (1920-1987) hayoti va ijodi.
31. Yusuf Idris (1927-1992) hayoti va ijodi.
32. Najib Mahfuz hayoti va ijodi.
33. Muhammad Hofiz Rag'ab hayoti va ijodi.
34. Abdurahmon Ash-Sharqoviy (1920-1987).
35. Al-Hamisiy novellalarining g'oyaviy mazmuni va badiiy xususiyatlari
36. XX asrning birinchi yarmidagi Iroq nasrnavisligi

Seminar mavzulari multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Fan bo'yicha kurs ishi

Kurs ishini tashkil etish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar

Kurs ishi tasdiqlangan o'quv rejada ko'zda tutilgan ta'lim yo'nalishlarida bajariladi. "Zamonaviy arab adabiyoti" fanidan kurs ishi muayyan mavzu bo'yicha umumiy yaxlitlikka ega, ilmiy-amaliy fikrlarni aks ettiruvchi loyihaviy ish hisoblanadi. Kurs ishi faoliyati rivojlanishi darajasiga doir masalalarni aks ettirishga mos kelishi talab etiladi. Kurs ishi mavzuning

dolzarbligi va erishilgan natijalarning amaliyotga tatbiqi, uning uslubiy darajasi hamda rasmiylashtirilishiga qarab baholanadi. Kurs ishini bajarishning muhim bosqichi rejada belgilangan savollar yoritilishida o'zaro nazariy va amaliy aloqadorlikni ta'minlashdir. Kurs ishining tarkibiy tuzulishini to'g'ri shakllantirish, talabaga uning maqsadi va vazifalarini aniq belgilab olish hamda ko'zlangan natijaga erish yo'llarini, shuningdek, kurs ishini tayyorlash bosqichlarini ketma-ket bajarishga imkon yaratadi.

Kurs ishi talabaning salohiyati hamda fan bo'yicha chuqur bilim va amaliy ko'nikmaga egaligini namoyon qiladi. Kurs ishida o'rganilayotgan masalalarning nazariy jihatlarini, aniqlangan muammolarini, qo'yilgan vazifalarni tahlil qilish hamda muammolarini hal etishni ko'zlangan holda izlanish natijalarini yoritishda xorijiy davlatlarning tajribalari va orttirilgan amalaiy yutuqlarini umumlashtirgan holda belgilangan muammolarning yechimi yuzasidan yo'l-yo'riqlarni ishlab chiqadi va uni bartaraf etish yo'llarini tavsiya etadi.

Kurs ishini himoya qilishga quyidagi umumiy talablar qo'yiladi:

- to'plangan materiallarni tanqidiy o'rganish;
- taklif va tavsiyalarni asoslab berish;
- fikrni ketma-ketlikda, muayyan izchillikda bayon qilish;
- kurs ishini qo'yilgan talablar bo'yicha rasmiylashtirish;

Kurs ishining namunaviy mavzulari:

1. VIII-XV asrlardagi Arab-Ispan (Andalusiya) adabiyoti.
2. XI – XII asrlar arab nasrida asosiy janrlar.
3. X-XI asrlarda Movarounnahrda arab tilidagi she'riyat.
4. Mumtoz arab she'riyati zabardast shoirlari ijodida janrlar turlanishi.
5. Mumtoz she'riyatda shaxsiy ijod takomillashuvi.
6. Arab aruzi va uning Markaziy Osiyo olimlari tomonidan o'rganilishi.
7. Hadislarni ajratib sistemaga solish harakati.
8. Mumtoz arab adabiyoti ilk bosqichida nasrnavislik va uning jarayonlari.
9. O'rta asr arab adabiyotida yangilanish va "an'anaga qaytish davrlari".
10. Umaviylar davrida janrlar transformatsiyasi (o'zgarishi).
11. Misr adabiyotida "yangi mavj" oqimining vujudga kelishi va xususiyatlari.
12. Marokash adabiyoti.
13. Tunis adabiyoti.
14. Suriya yozuvchilar uyushmasi va uning adabiy jarayonga ta'siri.
15. Mustaqillik davri arab adabiyoti.
16. Livan nasrnavisligi.

17. XX asrning 80-yillaridagi Iroq romanchiligi.
18. XX asrning 20-30 yillarida Suriya nasrnavisligi.
19. Arab adabiyotida ilk realizm davri.
20. Arab she'riyatida “She'r al-Vijdaniy” yo‘nalishi.
21. Arab adabiyotida “al-Ittijah al-Vijdaniy” maktabining vujudga kelishi.
22. Ikki diyor shoiri Xalil Mutron.
23. “Shoirlar amiri” Ahmad Shavqiy.
24. Arab ma’rifatparvarlik adabiyotida yangi mumtoz she'riyati.
25. Ma’rifiy-tarixiy romannavislik
26. Yangi arab adabiyotida hikoyanavislikning rivojlanishi
27. Suriya ma’rifatparvarlari
28. Misr ma’rifatparvarlari “an-Nahda” harakati va yangi arab adabiyoti
29. Qadimgi arab adabiyotida janrlar shakllanishi (V-VI asr).
30. Arab folklorining janrlar tarkibi.
31. Arab xalq og‘zaki ijodi va uning O‘zbekistonda o‘rganilishi.
32. Xalq romani – siralari.
33. Kech o‘rta asrlar nasri.
34. Mamluklar davri adabiyotida turkiy unsurlar.
35. Al-Busiriy va uning “al-Burda” qasidasi.
36. Mamluklar davrida arab she'riyati.
37. Mamluklar davridagi dastlabki ensiklopediyalar.
38. XIII-XV asr arab adabiyotida “Adab” janrining rivojlanish tamoyillari.
39. Mamluklar davri arab adabiyoti (XIII-XV ASR).
40. Yangilanish davri adabiyoti.
41. Arab nasr takomili: Jazoir, Tunis
42. Johiliya davrida og‘zaki nasriy ijod
43. Qadimgi arab qasidasida obrazlar tizimi.
44. Qur’oni Karimning arab adabiyoti rivojiga ta’siri
45. Umaviylar davrida ishqiy lirika janri
46. Abbosiylar davri adabiyoti
47. Mumtoz arab adabiyoti ilk bosqichida nasrnavislik va uning jarayonlari
48. Fors ko‘rfazi arab mamlakatlari adabiyotida zamonaviy hikoyanavislikning rivojlanishi
49. Arab hikoyanavisligida zamonaviy oqimlarning paydo bo‘lishi va ularning g‘oyaviy-estetik mohiyati
50. “Yangi mavj” hikoyanavisligiga g‘arb adabiyotining ta’siri.

V. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta’lim uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Yangi davr arab adabiyoti haqida mufassal ma’lumot
2. Misr adabiyotini chuqurroq o‘rganish
3. Zamonaviy Suriya adabiyotini
4. Arab mamlakatlarida yangi davr ijtimoiy-siyosiy vaziyati haqida ma’lumot
5. «An-Nahda» haqida mufassal ma’lumot
7. Al-Kavokibiy hayot va ijodi
8. T. Husayn ijodida avtobiografik janr
9. Nasif Al-Yazijiy
10. Fransis Marrash hayoti va ijodi
11. Adib Is’hoq hayot va ijodi
12. Qosim Amin hayoti va ijodi
13. Vali- ad-Din Yekinlar hayot va ijodi
14. Ma’rifatparvarlik davri badiiy adabiyoti
15. Misrda “Yangi mavj” adabiy oqimning o‘ziga xos xususiyatlari
16. Kuvayt adabiyotida ayollar ijodi
17. Arab mamlakatlarida ma’rifatparvarlik davri
18. Yangi arab adabiyotining ilk shakllanish davri
19. Arab adabiyotida ilk realizm davri
20. XX asrning birinchi yarmidagi arab she’riyati
21. Mustaqillik davridagi Misr adabiyoti
22. Misrdagi «yangi mavj» adabiyoti (1960-70 - yillar)
23. Abdurahmon Al-Hamisiy (1920-1987) hayoti va ijodi
24. Yusuf Idris (1927-1992) hayoti va ijodi
25. Najib Mahfuz hayoti va ijodi
26. Muhammad Hofiz Rag‘ab hayoti va ijodi
27. Abdurahmon Ash-Sharqoviy (1920-1987)
28. Al-Hamisiy novellalarining g‘oyaviy mazmuni va badiiy xususiyatlari
29. Suriya yozuvchilari ligasi
30. Iroq she’riyati
31. Xalq romani sirlari
32. Ma’rifiy-tarixiy romannavislik
33. Iroq nasrnavisligi
34. Badiiy asarda obrazlar tizimi
35. Umaviylar davrida ishqiy lirika janri
36. Suriya ma’rifatparvarlari
37. Tunis adabiyoti.

	38. Falastin adabiyoti. 39. Marokash adabiyoti. 40. Jazoir adabiyoti. 41. Bahrayn adabiyoti. 42. Misr adabiyoti. 43. Yangi arab adabiyotida hikoyanavislikning rivojlanishi 44. Mamluklar davridagi dastlabki ensiklopediyalar. 45. Arab folklorining janrlar tarkibi. Mustaqil ta'lim uyga berilgan vazifalarni bajarish, yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni topish yo'llarini aniqlash, internet tarmoqlaridan foydalanib ma'lumotlar to'plash, boshlang'ich ilmiy izlanishlar olib boriladi. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar, prezentatsiyalar, essey, va boshqa turdagi taqdimotlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	**VI. Ta'lim natijalari/ Kasbiy kompetensiyalari** **Talaba bilishi kerak:** - arab adabiyoti tarixi bilan tanishtirish jarayonida badiiy asarlardan namunalar tahlil qilish, ulardagi nazariy va amaliy bilimlarni chuqurlashtirish hamda badiiy–estetik ruhni tarbiyalash, arab adabiyoti, arab adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari, o'rta asrlardan XX asrgacha bo'lgan arab adabiyoti tarixi, mazkur adabiyotning rivojlanish bosqichlari va jarayoni, arab adiblari, adabiy asarlarning janrlar poetikasi, g'oyaviy – badiiy xususiyatlari haqida ***tasavvurga ega bo'lishi;*** **(bilim)** - jahon adabiyoti nazariyasi bilan tanishish, arab adabiyotning jahon adabiy-madaniy jarayoni bilan o'zaro aloqasini ko'rsatish, badiiy matn, o'quv qo'llanmalari, tanqidiy adabiyotlar, asl nusxa va tarjimalar hamda adabiy terminlar bilan ishlashni; badiiy ijodiyotni o'rganuvchi fan, ya'ni adabiyotshunoslikning tarkibiy qismlarini, badiiy adabiyotning psixologiyasi va vazifalari; badiiy adabiyotning borliq bilan aloqasidagi muammolarni, adabiy uslub, janr va usullarning muammoli masalalarini ***bilishi va ulardan foydalana olishi;*** **(ko'nikma)** - sharq adabiyoti an'analaridan arab adabiyotning milliy xususiyatlarini, turli adabiyotlarning o'zaro ta'sir shakli va modellarini turkumlarga ajrata olishni, adabiy asarlarni o'rganishda nazariy bilimlarni qo'llash, adabiy ijodga kasbiy nuqtai nazarda qarash ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*** **(malaka)**

4.	**VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar • "keys stadi" texnologiyasi; • "FSMU" texnologiyasi; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha berilgan topshiriq va savollar hamda boshqa ishni muvaffaqiyatli topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Akbarova M.H. Yangi davr arab adabiyoti. Darslik, Toshkent 2009. 343 bet. 2. Xodjayeva R.U. Zamonaviy adabiy oqimlar. ToshDShI, Toshkent 2009. 96 bet. 3. Ziyavuddinova A.M. Mumtoz arab adabiyoti. Toshkent 2012. 195 bet. **Qo'shimcha adabiyotlar** 4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan quramiz. - T.: "O'zbekiston", 2017. - 488 b. 5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. -T.: "O'zbekiston", 2017. 6. Mannonov A. Arab adabiyoti. monografiya ToshDSHI Kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan (bayonnoma № 3, 29 oktyabr 2016 yil). 7. Akbarova M.H. Yangi davr arab adabiyoti. ToshDShI Uslubiy kengashi tomonidan qo'llanma sifatida tavsiya etilgan (12.04.2000 yildagi 4-sonli bayonnoma). Toshkent 2009. 8. Стоянова Н.И. «История литературы стран второго иностранного языка» (арабский язык) Махачкала – 2017.

	Axborot manbalari 9. www.ziyonet.uz 10.www.bilim.uz; 11.www.arabic.uz
7.	**Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2022-yil “30” 06 dagi “11”-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** **F.M. Shukurov** – SamDChTI “Yaqin sharq tillari” kafedrasi o‘qituvchisi. filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) **M.N. Islomov** – SamDChTI, “Yaqin sharq tillari” kafedrasi o‘qituvchisi.
9.	**Taqrizchilar:** **X.Z. Xayrullayev** - SamDChTI, “O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasi professori, f.f.d, professor. **M.H. Abdullayev** – O‘zDJTU, “Arab tili tarjima nazariyasi va amaliyoti” kafedrasi dotsenti, f.f.n. (*turdosh OTM)*